

Warszawa, 27-01-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

WZF.511.1.2022.TO

Pan

Zbigniew Ziobro

Minister Sprawiedliwości

via e-PUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w dniu 4 maja 2022 r. na łamach Rzeczypospolitej ukazał się artykuł prasowy M. Rzewuskiego „Brakuje wizji na zabezpieczenie informacji niejawnych”¹. Odnosząc się głównie do przepisów postępowania gospodarczego Autor artykułu wskazuje na niedoskonałości procesowego wykorzystania dowodów zawierających informacje niejawne. W Jego ocenie poza przepisami art. 153 § 1, 248 i 259 pkt 2 k.p.c., ustawodawca nie przewiduje w tej materii jakichkolwiek szczegółowych rozwiązań. Brak jest instrumentów procesowych, które pozwalałyby na formalne wprowadzenie do procesu gospodarczego dowodów zawierających informacje niejawne, jak też transparentnych zakazów, które wykluczałyby możliwość ich wykorzystania

¹ <https://www.rp.pl/w-sadzie-i-w-urzedzie/art36225051-maciej-rzewuski-brakuje-wizji-na-zabezpieczenie-informacji-niejawnych>

w postępowaniu, zwłaszcza gdy dowód tego rodzaju ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie ma tym samym również i środków, które takie dowody w postępowaniu cywilnym chroniłyby w sposób uwzględniający ich wyjątkową specyfikę.

Są sprawy sądowe, w których mogą pojawić się informacje niejawne dotyczące najbardziej żywotnych interesów państwa i umożliwienie dostępu do takich informacji, na ogólnych zasadach procesowych, nie jest uzasadnione. Opisany problem jest znacznie szerszy i obejmuje swoim zakresem nie tylko przepisy postępowania cywilnego, a także przepisy postępowania sądowoadministracyjnego.

Przykładowo należy wskazać na sprawy z zakresu zaopatrzenia emerytalno-rentowego żołnierzy i funkcjonariuszy np. w zakresie doliczenia do wysługi emerytalnej kwalifikowanych okresów służby. Chodzi tu w szczególności o służbę w strefie wojny, w zwalczaniu fizycznym terroryzmu, służby wywiadowczej za granicą czy też służby w warunkach szczególnie zagrażających życiu i zdrowiu. Sprawy takie rozpatrywane są przed sądem właściwym ds. ubezpieczeń społecznych na podstawie przepisów postępowania cywilnego, a niektóre dowody służby w takich warunkach pozostają informacją niejawną.

W zakresie postępowania sądowo-administracyjnego do spraw takich należą w szczególności sprawy związane z cofnięciem poświadczenia bezpieczeństwa funkcjonariuszowi/żołnierzowi, a także prowadzone wobec nich postępowania dyscyplinarne (szczególnie w służbach specjalnych).

Z powołanego na wstępie artykułu prasowego wynika, że w 2018 roku podjęta została inicjatywa ustawodawcza w celu uregulowania tej materii, jednak prace nad projektem z 17 maja 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (RCL – UD 180) zostały ostatecznie wstrzymane.

W niniejszej sprawie zwróciłem się do Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego o wyjaśnienia, w tym także, w zakresie kierowanych przez sądy do ABW postulatów zmian.

Z otrzymanej odpowiedzi (skan w załączeniu) wynika, że do Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego docierają sygnały z sądów o trudnościach ze stosowaniem zasad ochrony informacji niejawnych w postępowaniach toczących się przed sądami cywilnymi, w szczególności w zakresie dostępu do takich informacji stron procesu i ich pełnomocników. Przedstawiciele sądów zwracają uwagę na rosnącą liczbę spraw - szczególnie gospodarczych - w których materiał dowodowy zawiera również dane niejawne.

W tym kontekście wskazano, że o ile ABW może zajmować stanowisko, a przez to kształtować znaczenie istniejących przepisów dotyczących ochrony informacji niejawnych, ze względu na ich kontekst językowy, systemowy i funkcjonalny, to jednak z pewnością nie ma uprawnień do stanowienia w tym zakresie powszechnie obowiązujących regulacji prawnych. Wydanie przez ABW wytycznych dotyczących ochrony informacji niejawnych w postępowaniu cywilnym i administracyjnym, w sytuacji, gdy brak jest aktu normatywnego w powyższym zakresie, byłoby de facto zastępowaniem przez te wytyczne treści tegoż aktu normatywnego, co należałoby uznać za działanie *contra legem*, tzn. postępowanie niezgodne z obowiązującym prawem.

W przypadkach, gdy istniejące regulacje nie są w stanie w sposób precyzyjny określić praw i obowiązków o charakterze niejawnym dla uczestników postępowania przed sądami cywilnymi i administracyjnymi konieczne jest stosowanie zasad ogólnych wynikających z ustawy o ochronie informacji niejawnych, zgodnie z którymi dostęp do informacji niejawnych może uzyskać jedynie osoba dająca rękojmię zachowania tajemnicy i tylko w zakresie w jakim jest jej to niezbędne na zajmowanym stanowisku lub wykonywania prac zleconych (art. 4 ust. 1).

Rozwiązanie takie może jednak naruszać zasadę równości stron w postępowaniu, rozumianej jako sposobności korzystania ze środków dowodowych przewidzianych w procesie oraz jako prawo strony do wysłuchania. W postępowaniach represyjnych (dyscyplinarnych) prowadzonych w trybie przepisów ustaw pragmatycznych oraz postępowania sądownoadministracyjnego może z kolei naruszać prawo funkcjonariusza/żołnierza do obrony.

Podkreślenia wymaga, że na zasadność nowelizacji tych procedur Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego wskazywał już w swoich wystąpieniach kierowanych do Ministra Sprawiedliwości.

W świetle powyższego na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o informację czy w resorcie sprawiedliwości prowadzone są prace legislacyjne nad zmianami przepisów postępowania cywilnego i sądownoadministracyjnego oraz ewentualnie, jaki jest prognozowany termin ich zakończenia na etapie rządowym.

Z wyrazami szacunku,

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Załączniki:

odpowiedź Szefa ABW z dnia 19 sierpnia 2022 r. (P-9483/2022/C-30654/TB).